

Antonius Leijte,
geboren in Engelen en
veroordeeld tot 3 jaar
Veenhuizen wegens
landloperij.

Lieden zonder eergevoel

Op 11 oktober 1895 wordt Antonius Leijte in Breda gearresteerd wegens landloperij. Hij is dan 26 jaar en van beroep timmerman. Antonius was geboren in Engelen op 19 mei 1869. Hij was de zoon van Jan Leijte en Elisabeth van Baardwijk. In de tijd van zijn arrestatie was hij ongehuwd.

Rondzwerven zonder middelen van bestaan was landloperij en was volgens de wet een overtreding. Landlopers werden gezien als een leger van nietsnutten die ongebreideld parasiteerden op de gemeenschap en er op uit waren om met zo weinig mogelijk inspanning aan de kost te komen. Men erkende wel dat armoede en grote sociale ellende mensen dwongen tot bedelen en rondtrekken op zoek naar klusjes. De gegoede burgerij had het niet op dit "gespuis".

Rondtrekkende mensen zoals werkelozen, marskramers, losse werklieden, orgeldraaiers, dak- en thuislozen waren vanwege het rond trekken ontrokken aan sociale controle. Ook de plaatselijke

autoriteiten, politie en justitie hadden hier geen controle over. Daardoor kwamen zij ook niet in aanmerking voor steun vanuit de liefdadigheid en armenzorg. Eind 1800 ontstond er zelfs een jacht op de landlopers die dan werden veroordeeld om te gaan werken in werkkampen zoals Veenhuizen. Als deze mensen rond konden trekken konden ze ook wel werken.

Landlopers en bedelaars werden gezien als zieken die genezen moesten worden van luiheid. De therapie die daar voor stond was een ijzerharde arbeidsdiscipline. In Veenhuizen was men gespecialiseerd in deze therapie. Men werd in groepen geplaatst waar een gemeenschapsregime heerste.

Men verloor meer en meer de eigen identiteit: samen werken, samen eten, samen op tijd slapen, samen de vrije tijd invullen etc. Overigens was vrije tijd een relatief begrip. Tot 40 jaar was men verplicht om deel te nemen aan kerkelijke activiteiten. De toegestane bezoektijd voor familie, voor zover men die nog had, was 15 minuten. Nagenoeg niemand ondernam de reis naar Veenhuizen voor 15 minuten bedzoektijd.

In het geval van Antonius Leijte zijn we toch geneigd te denken dat hij op zoek was naar werk en goede bedoelingen had. Een aantekening op zijn signalementskaart staat dat hij in het bezit was van 4 getuigschriften van goed gedrag. Ondanks dat is hij toch veroordeeld tot drie jaar Veenhuizen.

Bron: L. Adriaenssen en J. van der Zanden, "Lieden zonder eergevoel", De Brabantse leeuw:47-2. BHIC, Den Bosch.

Het dossier waarin de veroordeling is vastgelegd. (Bron BHIC).

Frans Lucas

Oproep beantwoord

In de vorige nieuwsbrief nr.11 vroegen wij u naar de persoon die in Canada een handgemaakt koinijn herkende die Len van Roon naar zijn moeder had gestuurd. Verschillende Engelenaren hebben verteld dat het Gradje Kuijpers moet zijn

geweest. Die is in de jaren 20 van de vorige eeuw naar Canada geëmigreerd. Hij was geboren op de Woerd en werkte op de boederij van de fam. Kuijpers in de Kerkstraat, nu de Terp. Dank voor uw bijdrage.

Doe een boekje open over...

De geschiedenis van het Engelense Pensionaat

Het Pensionaat Onze Lieve Vrouw van Lourdes staat op de oudste bekende ansichtkaart van Engelen. Dit bijna 200 jaar oude markante pand en haar verschillende bewoners hebben een belangrijke stempel gedrukt op de ontwikkeling van ons dorp. Ten tijde van het 150 jarig bestaan van het pensionaatsgebouw hebben de toenmalige bewoners een feest en reünie georganiseerd. Anneke Heimeriks

heeft toen het jubileumboekje over het pensionaat geschreven. Omdat er ondertussen al weer "heel wat water door de Dieze is gestroomd" willen we het boekje van Anneke opnieuw uitgeven en aanvullen met de recente geschiedenis van de verschillende panden die bij het pensionaat hebben gehoord. Het boekje zal het eerste exemplaar zijn van een serie over Engelen en haar inwoners. Vorm-

geving van deze serie is mede mogelijk door de opbrengst van de Rabo Clubkas Campagne van dit voorjaar.

Wij zitten nog in de inventarisatiefase van het boekje.

Indien u nog informatie en/of fotomateriaal over dit onderwerp heeft dan nodigen wij u van harte uit dit met ons te delen.

Caroline ter Ellen

Kattekwaad

Een boerenknecht te Engelen kreeg van zijn baas de opdracht vier jonge poesjes om het leven te brengen. In plaats van ze te doden wilde hij met deze beestjes een 'aardigheidje' uithalen. Hij zette de jonge poesjes op een in de Dieze voorbij drijvende ijsschol. De moederkat zag dit en sprong haar kleintjes na, bereikte de ijsschol en bracht daarna haar kleintjes één voor één al zwemmend naar een veilige plaats op de wal.

In een nabij liggende woning, van waaruit men dit schouwspel had gadeslagen, werd de dappere moeder met haar kroost liefderijk opgenomen. Een liefdezuster van het pensioonaat nam de kattenfamilie later mee naar Den Bosch. Daar zouden zij niet meer aan zo'n wrede behandeling als in Engelen worden bloot gesteld.

bron: Het Nieuws van den Dag van 4 februari 1893

Bertie Geerts

Pensionaat G. D. v. Engelen, Den Bosch
Lieve familie, hier is het schouwspel van
4 feb. 1893. De moederkat heeft met
haar kroost de ijsschol bereikt en
haar kleintjes naar de wal gebracht.
De moederkat heeft met haar kroost
de ijsschol bereikt en haar kleintjes
naar de wal gebracht.

Van links naar rechts zien we op deze Ansichtkaart respectievelijk de in 1830 tot stand gekomen en in 1933 gesloopte oude waterstaatskerk, het hoge hoofdgebouw van het pensioonaat, dat al in 1828 was gebouwd en tenslotte rechts daarvan de in 1875 tegen het pensioonaat aangebouwde Bijzondere School. De in blokken basaltlave opgetrokken kademuur van de Dieze dateert uit 1883 en completeert het geheel. De ronde openingen die daarin te zien zijn horen bij de rioleringsbuizen van de aan de straat gelegen huizen, die rechtstreeks loosden op de Dieze. Daar maakte men zich toen in het geheel niet druk over!

Deze staande kaart dateert uit circa 1900 en werd nog vele jaren later gebruikt als basis voor diverse liggende Ansichtkaarten met dezelfde voorstelling en hetzelfde bijschrift. Het is voor zover bekend de oudste Ansichtkaart die van het dorp Engelen is gemaakt. Enige jaren terug trof ik het origineel van deze foto aan in het archief van Mariënborg dat toen nog in Den Bosch gevestigd was. Mariënborg was het moederhuis van het pensioonaat in Engelen. De Ansicht werd vervaardigd in opdracht van de leiding van het pensioonaat en gedrukt bij Happel Photo in Den Haag.

Rob Gruben

Column

1766

Het leven van een geschiedvorser gaat evenmin als dat van een kikvors over rozen. Terwijl de kickvorser vele wegen ter beschikking staan om uit het dak te gaan, stoot de historicus of heemkundoloog gemakkelijk het argeloze hoofd. Zo ook deze columnist. Ik had u, om het feestelijk herdenken van het bestaan van Engelen niet te laten rusten, een studie beloofd naar Engelen-250-jaar-geleden. De studie is er, maar die is nog gaande, want hij blijkt niet van een leien kerkdakje af te glijden. Had ik maar 50 in plaats van 250 jaar terug willen grijpen: 1966, een jaar vol kicks. De Engelenaren, of ze nu van de Griend, Griendt, Grient, Grint of den Dekker heetten, lazen in die tijd, zeven jaar nadat de Provinciale Noordbrabantsche Courant – Het Huisgezin, ook wel de Bossche Sufferd genoemd, was herdoopt in Brabants Dagblad (de bijnaam bleef nog lang ongewijzigd), over Ard en Keesie, Staphorst, boer Koekoek, provo's, happenings, Cassius Clay alias Mohammed Ali, de dood van monseigneur Bekkers en over Soeur Sourire (Dominique, -nique, -nique), die uit het klooster trad. En dan trouwden ook nog Claus en Beatrix met rookpluim en al. Voor dit soort dingen, beste lezer, hoeft menigeen van u slechts in zijn geheugen te graven of een blik te werpen in Het

Aanzien Van 1966 en klaar is Murray, Hagelaars, Toebak of een van al die weinigen, die Engelen toen bewoonden. Maar: wat dominee Juin, de Murray's en de Kempenaarsen tweehonderd jaar daarvoor hebben of niet hebben uitgevroten, om daarvan het naadje van de kous te weten te komen, vergde tot op heden heel wat gezocht op internet, bezoeken aan het Stadsarchief, doorzoeken en fotograferen van archiefstukken en het raadplegen van het onvolprezen boek Engelen, Grensdorp aan de Dieze. Wie het niet heeft: u kunt het nog altijd kopen bij Angrisa. (N.b.: let op het prijsverschil tussen Angrisa en Stadsarchief.) Er staat niets in over 1766, maar toch is het heel erg de moeite van het lezen waard. Dat hoef ik gelukkig niet meer te doen, zodat ik tijd genoeg heb om de gefotografeerde acten en dergelijke te gaan ontcijferen, de hopelijk zeer interessante inhoud te bestuderen en voor u uit te werken tot een historische column. Mocht u zelf nog iets leuks of vreselijks weten over Engelen in 1766, dan houd ik mij aanbevolen. Een korte samenvatting van mijn column, zodat u het voorafgaande kunt overslaan: u houdt 1766 van mij te goed.

Wilton Desmense

Kent u dit gezegde?

Angrisa

HEEMKUNDEKRING ENGELEN

Secretariaat

Lambertusstraat 17
5221 BB Engelen

E info@angrisa.nl

I www.angrisa.nl